

Eila Anttila

KAIKKI ALKOI TYÖKOULUSTA – Wetterhoffilaisen koulutuksen 125 vuotta

Fredrika Wetterhoff perustaa Työkoulun Hämeenlinnassa

Fredrika Wetterhoff (1844-1905) oli kutsumukseltaan opettaja. Fredrikan Wetterhoffin elämästä kirjoittanut Alli Blomstedt kertoo kirjasessaan, miten Fredrika jo lapsuudenkodissaan Inkalan kartanossa Hattulassa opetti lukemista ja laskutaitoa arkipäivisin kylän lapsille ja sunnuntaisin lukutaidottomille aikuisille – ja tätä työtään varten hän opetteli itse ensin suomen kieltä. Taustana Fredrikan ennakkoluulottomuudelle oli sosiaalisesti hyvin valveutunut koti ja perhe. Jo hänen isänsä oli kantanut huolta kansan opettamisesta ja sivistämisestä ja äitinsä auttanut ja neuvonut kartanon alustalaisia kaikenlaisissa ongelmissa. Fredrika Wetterhoffin ajattelutapaan ja toimintaan vaikuttivat sittemmin tietysti myös 1800-luvun loppupuolen yleisemmät ilmiöt kuten naisten koulunkäynti- ja muita yhteiskunnallisia oikeuksia ajanut liike sekä ns. wrightiläinen sosialismi, jonka mukaan ylemmät sosiaaliluokat pyrkivät parantamaan työväestön asemaa.

Kuva 1. Lukupiiri (kenties opiskelemassa ranskan kieltä) Fredrika Wetterhoffin kotona.
(Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Hämeenlinnasta oli tullut eräänlainen suomalaisen kansallisen elämän keskus, kun Suomalainen Normaalilyseo oli siirretty sinne vuonna 1873. Wetterhoffin perheen äidin kuoltua isä ja tyttäret olivat muuttaneet vuonna 1872 Hämeenlinnaan, ja nuori Fredrika sai isältään luvan käydä kuuntelemassa Normaalilyseossa lehtori Lindgrenin historian luentoja. Samoihin aikoihin hän seurasi kiinnostuneena kaupungissa perustetun naisyhdistyksen toimintaa, johon kuului mm. sunnuntaikoulu köyhille tytöille. Normaalilyseossa oli pantu merkille Fredrikan tarmokkuus ja lahjakkuus, ja niinpä häntä pyydettiin ranskan kielen ja piirustuksen opettajaksi lyseoon sekä vuonna 1878 perustettuun ruotsalaiseen tyttökouluun, jonka johtajattarenakin hän toimi kaksi vuotta. Valmistautuakseen perusteellisesti opettajan tehtävään Fredrika matkusti Pariisiin opiskelemaan ranskan kieltä. Piirustuksen opettajan valmiuksia hän puolestaan opiskeli Tukholmassa teknillisessä opistossa vuosina 1884 ja 1885. Siellä hän myös tutustui ylemmän sosiaaliluokan perustamiin kouluihin, joten idea omasta Työkoulusta syntyi todennäköisesti Tukholmassa.

Ajankohtaiset siveellisyys- ja raittiuskysymykset sekä vierailu Hämeenlinnan vankilassa olivat saaneet Fredrikan pohtimaan vakavasti, mitä kansan siveellisyyden kohottamiseksi olisi tehtävä, ja yhtenä toimintamuotona hän ehdotti talous-, ompelu- ja käsityökoulun perustamista. Koulun tarkoituksena olisi opettaa nuorille naisille häviämässä olleita käsityötaitoja ja tehdä oppilas kykeneväksi harjoittamaan hyödyllistä ammattia, joka takaisi hänelle aineellisen toimeentulon ja mahdollisuuden siveelliseen elämään. Ajatus lähti toteutumaan niin, että Hämeen Sanomista saatiin maaliskuussa 1885 lukea: ”Muutamien yksityisten naisten toimesta pannaan näinä päivinä toimeen käsityökoulu, jossa nuorille tytöille opetetaan kaikellaisia käsitöitä, pääasiallisesti liinavaatteiden ja hameitten ompelua. -- - koulun perustajien ainoa tarkoitus on antaa nuorille tytöille, jotka ovat kansakoulusta päässeet, siis liian nuoret palvelukseen, opetusta niin tärkeissä aineissa sekä totuttaa heitä järjestettyyn työhön” Näin oli syntynyt Fredrika Wetterhoffin Työkoulu, joka toimi aluksi Hämeenlinnan lastenkodin huoneistossa ja jossa aluksi oli oppilaina pääasiassa vankilasta päässeitä nuoria naisia. Kun Fredrikan isä vuonna 1886 kuoli, siirtyi koulu toimimaan Wetterhoffien kotiin tyhjiksi jääneisiin huoneisiin.

Työkoulussa opetettiin aluksi liinavaatteiden ompelua, neulomista, virkkaustöitä, olkitöitä, puunveistoa ja geometrasta piirustusta oppilaiden oman valinnan mukaan. Opetuksesta huolehtivat alkuun Fredrika Wetterhoff sekä muut koulun perustajat. Koska oppilaat olivat varattomia, tehtiin pääasiassa tilaustöitä, joita kaupunkilaiset Työkoulussa teettivät. Wetterhoffin 100-vuotiskirjan tekijöiden Elsa Silpalan ja Tuula Heinäsen mukaan Fredrika Wetterhoff arvosti suuresti kangaspuilla kutomisen taitoa ja piti kutomataittoa kansan naisille myös merkittävänä mahdollisuutena hankkia toimeentuloa itselleen ja perheelleen. Kesällä 1886 Työkoulun opetusohjelmaan otettiin mukaan kankaan kudonta, ja asiasta tiedotettiin Hämeen Sanomissa: ”Kankaan kutojia otetaan oppiin toukokuun 10 p:stä, jolloin avataan kaksi kuukautta kestävä oppijakso vaippojen, ryijyjen ym. kankaiden kaunokutomisessa. Taitava opettaja on toimitettu. Varakkaammat oppilaat, joilla on omat aineet maksavat 20 fm. koko oppijaksolta. Varattomat saavat tilatuista töistä osan työpalkasta ja opin ilmaiseksi. Tilauksia yllämainituissa töissä otetaan vastaan.” Fredrika Wetterhoffin tarkoituksena oli kehittää kutomakurssista ylempi osasto kouluun, ja kudonnan opetuksesta tuli vähitellen koulun tärkein oppiaine. Hän etsi kouluun kutomataitoon täysin perehtyneen opettajan, Nanny Odenwallin. Kun Fredrika vuonna 1887 muutti sisarensa kanssa Helsinkiin, hän uskoi myös johtajattaren tehtävät Odenwallille.

Fredrika Wetterhoffin Työkoulu tunnettiin pian koko maassa ja sen antamaa opetusta arvostettiin suuresti, mutta koulu joutui pitkään toimimaan taloudellisessa niukkuudessa. Työtään aloittaessaan Nanny Odenwall kauhisteli opetusvälineiden puutteellisuutta ja opettajavoimiin nähden suurta oppilasmäärää, kun viidessä huoneessa työskenteli jopa 50-60 nuorta naista. Opettajapulaa oli helpotettava nimeämällä etevimmät oppilaat apuopettajiksi, kunnes taloudellisen tilanteen parannuttua voitiin jo palkatakin apuopettajia. Fredrika Wetterhoff anoi vuosittain kaupungilta apua koululle, mutta tilanne helpottui vasta kun koulu alkoi 1887 saada valtion apua. Avun ehtona oli että Työkoulu muiden käsityökoulujen tapaan tuli Teollisuushallituksen valvontaan. Koulun taloustilannetta helpotti myös se, että sen tuotteet – villakankaat, ikkunaverhot, lautasliinat, pöytäliinat ym. – kävivät hyvin kaupaksi. Tilakysymys ratkesi lopulta, kun koulu muutti 1890 Palokunnankadun varteen ja Fredrika Wetterhoff vielä osti koko rakennuksen 1893. Samassa yhteydessä hän päätti itse muuttaa takaisin Hämeenlinnaan ja ottaa taas haltuunsa koulun johdon ja ylläpidon. Talo korjattiin koulun tarpeita vastaavaksi kutomasaleineen, luentosaleineen, värjäämöineen, myymälöineen ja asuintiloineen.

Opettajankoulutus käynnistyy

Fredrika Wetterhoffin Työkoulun maine levisi nopeasti kaikkialle Suomeen ja sen oppilasmäärä kasvoi vuosi vuodelta. Vastaavanlaisia kouluja alettiin perustaa muuallekin maahan, ja monet Työkoulun oppilaista saivat valmistuttuaan toimen kutomataidon opettajana niissä. Fredrika Wetterhoffin mielestä kutomaosaston kurssi ei kuitenkaan antanut oppilaille riittäviä valmiuksia opettajiksi, sillä hänen mielestään opettajalta vaadittiin kutomataidon hallinnan lisäksi hyvää yleissivistystä, taitoa itse piirtää ja sommitella malleja sekä perehtyneisyyttä taloudellisten asioiden hoitoon. Kutomaosaston jatkoksi tarvittiin siis opettajakoulutusta omassa osastossaan.

Vuonna 1890 Fredrika Wetterhoff ja Nanny Odenwall tekivät opintomatkan Saksaan Aachenin kutomaopistoon tutustuakseen saksalaiseen kudonnan opetukseen ja alan uusimpiin välineisiin. Fredrika Wetterhoff oivalsi siellä, että kankaankudonta oli Suomessa takapajuisessa tilassa. Hän tilasi Saksasta kouluunsa mm. jacquard-kutomakoneita ja saksalaisia kangaspuita, oppi- ja teoriakirjoja sekä kudontaan liittyvää välineistöä. Kutomakoneiden ja kangaspuiden käyttöä ohjaamaan ja niiden myötä entistä mutkikkaammaksi käynyttä kudonnan teoriaa opettamaan tuotiin Työkouluun Aachenista myös kutojamestari Carl Neu, joka loi lujan pohjan koulun kudonnanopetukselle.

Opintomatkan jälkeen Fredrika Wetterhoff suunnitteli opettajakurssin sisällön ja varsinainen kudonnanopettajien valmennus alkoi vuonna 1890. Opettajaosaston perustaminen johti siihen, että Työkoulussa keskityttiin nyt kudontaan ja ompeluosasto lakkautettiin. Koulun opetusohjelman mukaan tarkoituksena oli ”kehittää taitavia kutojia ja hankkia heille työansioita” sekä ”käytännöllisillä harjoituksilla ja teoreettisella opetuksella antaa tietoja kutomistaidossa henkilöille, jotka aikovat valmistua opettajiksi tai työnjohtajiksi kutomakouluihin tai kutomatehtaisiin”. Opettajaosaston opetusohjelmaan kuului käytännöllisen ja teoreettisen kutomataidon lisäksi yleissivistäviä aineita, laaja äidinkielen kurssi, matematiikkaa ja kirjanpitoa.

Carl Neu aloitti opettajantoimensa työkoulussa vuoden 1891 alusta. Hän ryhtyi uudenaikaistamaan opetusta ja otti käyttöön uusia menetelmiä ja kudontamalleja. Hänellä oli erityisen paljon ideoita työvälineiden kehittämistä. Fredrika Wetterhoffilla olikin pyrkimys pitää opisto ajan tasalla myös tekniikan osalta. Koulun työohjelmassa todettiin, että ”koulun ohjelmassa on lisäksi vanhan työlää kutomattavan, joka nyt on käytännössä, vaihtaminen uudempaan, helpompaan, jota käytetään kaikkialla, missä kutomisella on joku merkitys.”

Kuva 2. Carl Neu (vasemmalla) ja Fredrika Wetterhoff (keskellä) sekä Työkoulun oppilaita. (Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Opetuksessa pääpaino oli käytännön työskentelyssä, jossa pyrittiin mahdollisimman itsenäiseen toimintaan. Seminaarityön ”Sata vuotta kotiteollisuusopettajankoulutusta Hämeenlinnassa” kirjoittaneen Tarja Piironen mukaan Fredrika Wetterhoff kuitenkin korosti ohjelmassaan kokonaisopetusta ja kasvatusta, eikä käytännöllinen työ yksin riittänyt - näin ollen opettajakoulutuksen kurssi oli laaja ja monipuolinen. Pian huomattiin, että yhden vuoden opettajakoulutus oli liian lyhyt, ja niin vuodesta 1893 alkaen opettajaosasto oli kaksivuotinen, vaikka opettajankoulutuksen alkuvaiheissa ei varsinaista opetusopillista opettajavalmennusta vielä ollut. Wetterhoffin Työkoulun opettajaosastolta valmistuneita opettajia arvostettiin suuresti paitsi kotimaassa myös maan rajojen ulkopuolella.

Fredrika Wetterhoff kuoli ankaran sairauden murtamana huhtikuussa 1905. Hän oli halunnut turvata aloittamansa työn jatkumisen ja kehittymisen tekemällä jälkisäädöksen, jossa hän ilmoitti tahtonaan olevan, että Työkoulua johtamaan asetetaan kolmijäseninen johtokunta. Hän nimesi itse johtokunnan jäseniksi tehtailija von Wrightin, insinööri Durchmanin ja vankilanjohtaja Chydeniuksen. Fredrika Wetterhoffin säätiöity omaisuus muodosti koulun toiminnalle taloudellisen perustan. Senaatti esitti koulun valtionavun jatkamisen yhdeksi ehdoksi sen, että ”Työkoulun johto oli uskottava asianymmärtävälle naispuoliselle henkilölle”.

Kuva 3. Piirustustunti Fredrika Wetterhoffin Työkoulussa 1900-luvun alussa.
(Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat, Hanna Wetterhoffin valokuva-albumi)

Pedagoginen opettajanvalmistus alkaa ja kehittyy

Vt. kotiteollisuustarkastaja Lauri Mäkinen kiinnitti huomiota Työkoulun ”heikkoon kuntoisuuteen” käydessään koululla vuonna 1909. Koulun johtokunnalle osoittamassaan 3.7.1909 päivätyssä kirjeessään hän lausuu mielipiteenään, että ”käytännöllistä kutomista on kaikilla osastoilla harjoitettu liiaksi paljon tietopuolisten opiskelujen kustannuksella” ja että ”Työkoulun valmisteissa ei ilmene sitä ajanvaatimaa taideteollista leimaa, joka niillä maan ensimmäisestä oppilaitoksesta alallaan lähteneinä ehdottomasti tulisi olla”. Ratkaisuksi havaitsemiinsa ongelmiin Mäkinen esitti henkilömuutoksia koulun johdossa. Tarkastajan lausunnoista käytiin perusteellista keskustelua ja kirjeenvaihtoa, minkä seurauksena Mäkinen lievensi näkemyksiään. Kouluun kohdistetun arvostelun seurauksena jätti silloinen johtajatar Helmi Grönlund kuitenkin eroanomuksensa, ja toimi julistettiin haettavaksi. Uudeksi johtajattareksi valittiin koulun entinen oppilas Anna Henriksson. Opetusohjelmaan tehtiin seuraavina vuosina useita uudistuksia.

Ammattikoulutus oli alkanut Työkoulussa jo opettajankoulutuksen käynnistyessä vuonna 1890. Alkuun kutojaosastolla ei ollut lainkaan teoriaopetusta, vaan kaikki ammattitaito opittiin käytännön työssä. Luonteeltaan kutojaosasto oli yhtä paljon tuotanto- kuin koulutusyksikkö, sillä koululta tilattujen tuotteiden määrät saattoivat olla todella huomattavia. Esimerkiksi Hämeen Pataljoonalta saatuun tilaukseen kuului 300

tyynynpäällistä, 40 patjanpäällistä ja 520 voimistelupaitaa. Edellä mainitun kotiteollisuustarkastajan lausunnon jälkeen opetusta kutojaosastolla ryhdyttiin kehittämään lisäämällä siihen aluksi lyhyt jakso kudonnan teoriaa ja piirustusta.

Rehtorien panos koulun oppikurssien ja koulutuksen kehittämisessä on ollut alusta lähtien merkittävä. Anna Henrikssonin aikaansaamalla muutoksilla luotiin opettajankoulutukselle malli, joka säilyi koulutuksen pohjaratkaisuna ainakin seuraavat 35 vuotta. Tärkein muutoksista oli vuonna 1911 alkanut pedagoginen kotiteollisuusopettajien valmistus. Koulun ensimmäiseksi kasvatusopin opettajaksi tuli tuolloin Ilmi Koponen. Harjoitus- ja näytetunneille varattiin omat viikkotuntinsa lukusuunnitelmaan.

Työvuodella 1911–12 Työkoulun kurssina olivat Opettajaosaston 1. luokka, Opettajaosaston 2. luokka, Ammattikutojaosasto, erikoiskurssit kutomisessa (vähintään kolme kuukautta kestäneet) sekä kolme kuukautta kestäneet vaateompelukurssit kahdesti vuodessa. Työkauden lopussa 2. luokan oppilaat antoivat kaksi näytetuntia opettajataidoissa. Tehtävät annettiin arpomalla tietopuolisen kudonnan ja käsitöiden alalta. Ensimmäisen luokan oppilaat olivat oppilaina, toverit ja opettajisto arvostelivat kunkin opettajana esiintyneen tuntia. Koulun opettajina toimivat Helmi Grönlund (käytännöllinen kutominen), Anna Henriksson (johtajatar, tietopuolinen kutomaoppi, koneoppi, laskento, raaka-aineoppi, kemia ja kasviväreillä värjääminen), Aino Keinänen (piirustus), Ilmi Koponen (suomenkieli, ainekirjoitus, pedagogiikka), E.A. Pesonen (kirjanpito, kauppaoppi ja taloustiede), Siiri Stigell (kaavain piirustus, leninki- ja liinaompelu, nimeily, paikkaaminen ja parsiminen) sekä F. Wunch (alitzariiniväreillä värjääminen). Oppilaita oli kaikkiaan 74, joista 1. luokalla 22, 2. luokalla 21, ammattikutojaosastolla 3, erikoiskursseilla kutomisessa 3 sekä ensimmäisellä vaateompelukurssilla 14 ja toisella 11. Työpäivät koulussa kestivät maanantaista perjantaihin kello 8–18 ja lauantaisin kello 8–15. Oppilaat valmistivat vuoden aikana huomattavan määrän kudonta- ja ompelutöitä. Yleisesti ottaen voi todeta, että Työkoulussa tehtiin – nimensä mukaisesti – todella paljon työtä.

Tunti	Maanantai		Tiistai		Keskiviikko		Torstai		Perjantai		Lauantai		Kutojaosaston Luokkatunnit.
	I L.	II L.	I L.	II L.	I L.	II L.	I L.	II L.	I L.	II L.	I L.	II L.	
8–9	Kutomista	Kirjanpitoa	Teoriaa	Kutomista			Laskentoa		Laskentoa		Laskentoa	Kutomista	
9–10	Taloustiedettä				Kutomista	Kirjanpitoa		Käsitöitä		Kutomista			
10–11	Raaka-aineoppia (Kemia)	Kutomista	Kutomista	Teoriaa			Suomea		Suomea		Kutomista	Teoriaa	
11–12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12–1	Laskentoa	Kutomista	Laskentoa				Teoriaa	Kutomista	Teoriaa		Koneoppia	Kutomista	
1–2				Kutomista	Kutomista					Kutomista		Kutomista	
2–3	Kutomista	Piirustusta	Piirustusta			Piirustusta	Piirustusta	Kutomista		Piirustusta	Piirustusta		Piirustusta opettajaosaston tunneilla.
3–4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Maanantai Perjantai
4–5							Taloustiedettä	Kutomista					Teoriaa Teoriaa
5–6	Käsitöitä	Kutomista	Kutomista	Käsitöitä	Käsitöitä	—	Kutomista	Kirjanpitoa	Käsitöitä	Kutomista	—	—	

Kuva 4. Fredrika Wetterhoffin Työkoulun lukujärjestys lukuvuonna 1911-1912. (Kuva: Fredrika Wetterhoffin Työkoulu Hämeenlinnassa. Kertomus työvuodelta 1911-1912)

Opetusharjoittelussa harjoitus- ja näytetuntien pito alkoi vakiintua vuonna 1913 sekä käytännön että tietopuolisen opetuksen tunneilla. Kevätlukukauden aikana 2. luokan oppilaat antoivat jokainen 4 harjoitustuntia opettajataidoissa ja lukukauden lopussa antoivat opettajakokelaat vielä 2 näytetuntia opettajataidoissa.

Kuva 5. Fredrika Wetterhoffin Työkoulun opettajat ja oppilaat vuonna 1917.
(Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Vuonna 1919 tuli koulun johtajattareksi Helena Brander. Hänen johtajakaudellaan 1919-1940 oppikursseja kehitettiin ja muutettiin osin hyvinkin perusteellisesti. Tyylioppi sai omat viikkotuntinsa, kauppaoppi otettiin opetusohjelmaan, samoin raaka-aine- ja ainesoppi. Opettajaosastolla opetuksessa alettiin 1920-luvun alussa kiinnittää enemmän huomiota opetuksen suunnitteluun, ja oppilaat kirjoittivat opetusohjelmia ja opetussuunnitelmia eri pituisia kutomakursseja varten. Samoin 1920-luvun alussa perustettiin opettajaosastolle niitä varten, joilla ei ollut tarpeellisia alkutietoja, ns. valmistava luokka, jolta oppilaat voivat sitten hakeutua opettajaosaston ensimmäiselle luokalle.

Työvuotena 1923 oli Fredrika Wetterhoffin Työkoulussa siten kursseina opettajaosaston valmistava, ensimmäinen ja toinen luokka, yksivuotinen kutojaosasto sekä kolmen kuukauden mittaiset erikoiskurssit kutomisessa ja vaateompelekurssit. Oppilaita oli kaikkiaan 103, joista valmistavalla luokalla 7, ensimmäisellä luokalla 26, toisella luokalla 23, kutojaosastolla 7, erikoiskursseilla 13 sekä ompelukurseilla keväällä 15 ja syksyllä 12. Lokakuun alussa aloitettiin harjoitustuntien pito, jolloin kukin opettajakokelas antoi yhteensä 4 harjoitustuntia, joista 2 ompelupetuksessa ja 2 tietopuolisen kutomaopin, arviolaskujen ja käytännöllisen kutomisen tai raaka-aineopin alalta. Lukukauden lopulla antoi kukin kokelas 2 näytetuntia opettajataidoissa. Koulun opettajakunnan muodostivat johtaja Helena Brander, jonka opetusalan olivat tietopuolinen kutomaoppi, työkaluoppi, kudonnan aputieteet sekä värjäys

ja värjäysoppi, Laila Karttunen, joka opetti piirustusta ja tyylioppia, Katri Laine opetusalanään kielioppi, ainekirjoitus, kasvatusoppi, taloustiede ja yhteiskuntaoppi, käytännöllistä kutomista opettanut Jenny Risula, ompelua siihen kuuluvine aineineen opettanut Jenny Saarelainen, apuopettajana käytännöllisissä töissä toiminut Aino Toivonen sekä Rakel Vällä, jonka opetusalanään olivat laskento, kirjanpito ja valmistavan luokan sidosoppi. Koulusta valmistuneiden työnsaantitilanne oli hyvä, sillä edellisen vuoden lopussa oli koulusta annettu päästötodistus 18 opettajakokelaalle, joista 16 oli jo kevätlukukauden aikana saanut joko vakinaisen tai lyhyempiaikaisien toimen. Vuoden 1923 keväällä päästötodistuksen saaneista 21 opettajakokelaasta oli vuosikertomuksen valmistuessa koululle tulleiden tietojen mukaan jo 12 päässyt opettajantoiimeen. Opettaja Katri Laineen myöhemmin tehdyn haastattelun mukaan oli koululle kaikkein ominaisinta työn leima: kaikessa työskentelyssä tuli esille työn selkeys, johdonmukaisuus ja tarkoituksellisuus. Tunnuslause ”Aika kaikella, kaikki ajallaan. Paikka kaikella, kaikki paikallaan” seiso i kutomon seinällä isoilla kirjaimilla kirjoitettuna.

Kuva 6. Fredrika Wetterhoffin Työkoulun opettajat ja oppilaat vuonna 1925. Eturivissä keskellä johtajatar Helena Brander. (Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Opettajankoulutuksen pääsyvaatimukset muuttuivat vuonna 1927. Nyt valmistavalle luokalle vaadittiin 18 vuoden ikä ja kansakoulun oppimäärä, ja opettajaosastolle vaadittiin keskikoulun tai vähintään kansakoulun tietomäärä sekä valmistavaa luokkaa vastaavat tiedot ja taito ompelussa ja kudonnassa.

Kuva 7. Työkoulun rakennukset pihalta päin.
(Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat,
Hanna Wetterhoffin valokuva-albumi)

Kuva 8. Näkymä koulun ruokasalista vuonna 1926.
(Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Kuva 9. Opettaja Ester
Perheentupa ja oppilaita
koulun kutomossa 1929.

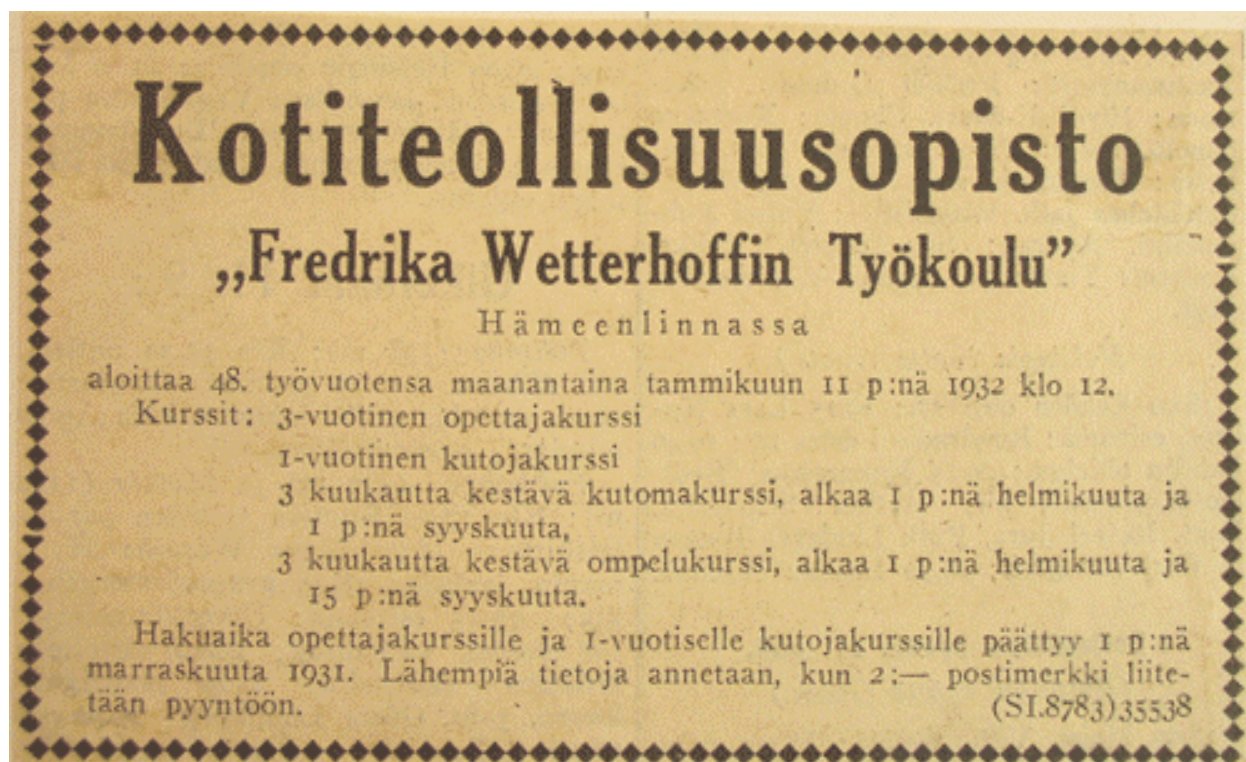
Kuva 10. Ompelutunti
Työkoulussa vuonna 1929.

Työkoulusta Kotiteollisuusopistoksi

1930-luvun alussa annettiin Suomessa laki ja asetus kotiteollisuusopistoista, ja Wetterhoffillakin tuli ajankohtaiseksi Työkoulun järjestäminen sellaiseksi kotiteollisuusopistoksi, joka tulisi toimimaan 14.2.1930 tällaisille oppilaitoksille annetun asetuksen perusteilla. Koska Työkoulun säännöt olivat johtokunnan jäseniä koskevien määräysten osalta hieman ristiriidassa asetuksen kanssa, oli sääntöjä muutettava niin, että ne olivat asetuksen mukaiset mutta silti Fredrika Wetterhoffin testamentin puitteissa laaditut. Koulun nimi muutettiin nyt muotoon ”Kotiteollisuusopisto Fredrika Wetterhoffin Työkoulu”.

Vuoden 1930 kotiteollisuusopistoasetuksen myötä Wetterhoffin opettajakurssin pituus muuttui 3-vuotiseksi, kun valmistava luokka hyväksyttiin virallisesti kurssiin kuuluvaksi. Myös opettajankoulutuksen sisältö muuttui, sillä kotiteollisuusopistoja varten laadittu ohjesääntö määräsi, kuinka oppilaitoksen sisäisistä asioista oli huolehdittava. Sen mukaan opetusta oli annettava ammatillisissa töissä ja tiedoissa, ammatti- ja sommittelupiirustuksessa, tyyliopissa, laskennossa, mittausopissa, liikeopissa, kirjanpidossa, äidinkielessä, yhteiskunnallisissa aineissa sekä kasvatus- ja opetusopissa. Opettajakurssin koulutuksen tavoitteena oli käsityönopettajien valmistus kotiteollisuus- ja kotitalouskouluihin, kansanopistoihin ja käsityökurssien ohjaajiksi.

Tammikuussa 1931 alkaneena työvuotena olivat opiston kursseina siten 3-vuotinen opettajakurssi, 1-vuotinen kutojakurssi, 3 kuukautta kestävä kutomakurssi, joka alkoi helmikuun ja syyskuun alussa sekä 3 kuukautta kestävä ompelukurssi, joka alkoi helmikuun alussa ja syyskuun 15. päivänä. – Myös ammattiopetusta eli kutojakurssia kehitettiin 1930-luvulla, jolloin sen opetusohjelmaan tulivat sivuaineina ompelu, liikunta, terveystieto ja laulu.

Kuva 11. Kotiteollisuusopisto Fredrika Wetterhoffin Työkoulun ilmoitus Helsingin Sanomissa ja Uudessa Suomessa 10.9.1931. (Fredrika Wetterhoff –säätien leikekokoelmat)

Wetterhoffilta vuonna 1934 kotiteollisuusopettajaksi valmistunut nimimerkki "Eeva" muisteli koulun 100-vuotisjuhlan yhteydessä vuonna 1985 julkaistussa sanomalehtipakinassaan opiskeluaikaansa mm. seuraavasti: "Opetus oli täysin koulumaista, teoriaa ja käytäntöä. – Kaikessa johdateltiin oppilaita luovaan työhön. – Kaikki teoriaopetus, vaikka olikin tärkeätä, ei aina ollut mieleen. Pakko oli kuitenkin piirrellä millimetripaperille kankaan sidoksien merkkejä illat pitkät. – Ei ollut tyttöillä vapaa-ajan ongelmia. Nuoria oltiin ja vaikka ulko-ovi suljettiin illalla kello 20.00 oli meillä omat konstimme ulos lähdettyämme päästä myöhäänkin sisään. – Arjanlinnassa meillä oli joka kerroksessa itse valitsemamme 'päivystäjä' ja sovitut merkit, jotka nähtyään hän kipitti avaamaan oven. – Koulu oli tiukka. Kolmisenkymmentä aloitti, mutta matkan varrella karsiutui, niin että meitä samanaikaisesti valmistui vain kaksitoista."

Kuva 12. Opiskelijoiden asuinhuone Arjanlinna-rakennuksessa 1930-luvulla.
(Kuva: Wetterhoffin tekstiili-kokoelmat)

Kotiteollisuusopisto Fredrika Wetterhoffin Työkoulu vietti koulun 50-vuotisjuhlaa 19.5.1935. Tilaisuuden ohjelmassa oli kauppaneuvos A. Gust. Skogsterin ja tarkastaja Anna Henrikssonin puheiden lisäksi mm. kuoro- ja yksinlaulua, juhlaruno sekä viulunsoittoa. Lopuksi voitiin harjoittaa vapaata sananvaihtoa.

Wetterhoffin koulu- ja tuotantorakennusten laajentaminen oli alkanut jo pian sen jälkeen, kun Fredrika Wetterhoff osti Palokunnankadun varrella olevan talon. Alkuperäinen rakennus korotettiin ensin kahdessa vaiheessa 2-kerroksisesta 3-kerroksiseksi. 1920-luvun lopulla valmistui erillinen värjäämörakennus. Tontin linja-autoaseman puoleiseen reunaan kohosi vuonna 1933 komea kivinen koulu- ja asuntolarakennus "Arjanlinna". Lopuksi yhdistettiin vanha koulurakennus ja Arjanlinna tontin kulmaan nousseella "Torniksi" nimitetyllä lisärakennuksella vuonna 1937. Kun Tornin peruskivi muurattiin, kätkettiin perustuksiin asiakirja, josta ilmeni mm. että kotiteollisuusopistossa oli tuolloin oppilaita opettajaosaston III luokalla 16, opettajaosaston II luokalla 17, opettajaosaston I luokalla 22, vuoden kutoma- ja ompelukurssilla 25 sekä 3 kuukauden kutoma- ja ompelukurssilla 26.

Kuva 13. Wetterhoffin rakennukset 1930-luvun lopulla, jolloin Vanajavesi vielä ulottui aivan Arjanlinnan ja värjäämön viereen. (Kuva: Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo)

Opettajakokelaiden harjoitustunnit lisääntyivät neljästä kuuteen vuonna 1939. Näytetunteja oli edelleen kaksi. Harjoitustunneista kaksi oli ompelussa ja kaksi sidosopissa, yksi jommassakummassa ja yksi oli ns. havaintotunti kudonnan alalta. Kolmannen luokan keväällä kokelaat antoivat kaksi näytetuntia, joiden aiheet olivat kudonnan ja ompelun teorian alueelta. Opetus- ja harjoitusohjelmien laadinta alkoi vakiintua kasvatusopin tunneilla 1930-luvulla. Käytännön työnohjaus kudonnan ja ompelun tunneilla aloitettiin 1930-luvun loppupuolella. Tämä tapahtui parin viikon pituisina vuoroina niin, että kokelas ohjasi oppilaita luokan opettajan opastamana.

Kuva 14. Wetterhoffin Kotiteollisuusopiston kutomo vuonna 1935. Takaseinällä on tunnuslause "Aika kaikelle, kaikki ajallaan – paikka kaikelle, kaikki paikallaan". (Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Sota-ajan ja pulavuosien poikkeusoloja

1930-luvun ajan jatkunut ulkonaisen laajentumisen ja taloudellisen nousun suotuisa kehitys Kotiteollisuusopiston toiminnassa katkesi monelta osin vuosikymmenen lopussa alkaneeseen sota-aikaan. Puhuessaan vuonna 1940 eläkkeelle jääneen Helena Branderin muotokuvan paljastustilaisuudessa lausui koulun johtokunnan pitkäaikainen jäsen A. Gust. Skogster puheessaan mm. seuraavaa: ”Opiston talouden vakiintuminen tietää yhä lisääntyville oppilasjoukoille mahdollisuutta päästä osalliseksi siitä tärkeästä opetuksesta, mitä oppilaitos jakaa, harjaantumiseen käsitöissä ja useissa tärkeissä tietopuolisissa aineissa, leviten heidän kauttaan kotimaamme joka kolkkaan.” Samalla hän joutui kuitenkin toteamaan, että edellisenä syksynä alkanut Talvisota oli häirinyt opiston työjärjestystä pahoin. Tammikuussa 1939 alkaneet oppikurssit saatiin lopullisesti päätökseen vasta joulukuussa 1940. Kertomuksessa työkaudelta 1939-1940 nostettiin myönteisenä seikkana kuitenkin esille se, että Laila Karttunen oli palannut Kotiteollisuusopistoon piirustuksenopettajaksi vuonna 1940: ”Hänen toimintansa kautta – kotiteollisuusalaan yleensä ja erikoisesti suomalaisen kansanomaiseen kotiteollisuuteen perehtyneenä – voi toivoa suomalaisen kansallisen kulttuurikäsitteen kirkastumista ja syvenemistä opettajiksi valmistuvien oppilaiden mielissä ja heidän kauttaan laajoissa piirissä ympäri Suomen maata.”

Opettajakunta ja oppiaineiden valikoima olivat 1930-luvun päättyessä kasvaneet jo melkoisen suuriksi. Kertomus työkaudelta 1939-1940 luettelee opettajiston seuraavasti: Helena Brander (johtaja 1.8.1940 asti, opettanut raaka-aineoppia), Alli Blomstedt (kotiteollisuusopettaja, johtaja 1.8.1940 alkaen, opettanut kasvatus- ja opetusoppia), Lyyli Vanhatalo, Svea Korhonen, Kyllikki Uronoja, Hilja Palomäki (piirustuksenopettajia, opettaneet kukin lyhyen aikaa piirustusta, tyylioppia, tekstausta ja malliensommittelua), Ester Perheentupa (kotiteollisuusopettaja, opettanut opettajaopistossa sidosoppia, työvälineoppia, kehräämistä ja kutomista), Ilma Nieminen (käsityönopettaja, opettanut ompelua ja ammattiopistusta), Rakel Vällä (kotiteollisuusopettaja, opettanut laskentaa), Toini Skogster (voimistelunopettaja, opettanut terveysoppia ja voimistelua), Kalle Kalliola (kansakoulunjohtaja, opettanut kansantaloutta, yhteiskuntaoppia ja liikeoppia), Mauri Kittelä (kansakoulunopettaja, toimittaja, opettanut suomenkieltä ja ainekirjoitusta sekä kasvatus- ja opetusoppia), Paavo Kouri (fil. maisteri, opettanut kirjanpitoa), Jaakko Tuuri (musiikkitirehtööri, opettanut laulua), Anja Harkko (kotiteollisuusopettaja, opettanut sidosoppia ja kudontaa vuoden kurssille ja nypläämistä opettajaopistossa) sekä Lea Rävämäki (kotiteollisuusopettaja, opettanut sidosoppia ja kudontaa 3 kk kutomakurssille).

Alli Blomstedtin johtajakaudelle, jota kesti vuoteen 1954 saakka, osuivat sota- ja pulavuodet. Tilojen ja raaka-aineiden puute häiritsi opetusta aina 1950-luvun alkuvuosiin asti.

Jatkosodan aikana olivat työskentelyolosuhteet Kotiteollisuusopistossa ajoittain hyvin vaikeat. Koulun tiloista oli suuri osa muussa käytössä, mm. sotasairaalana, voimistelusalina oli vuokrattu laskuvarjo-ompelimoille, Suistamon seminaari toimi koulun tiloissa jne. Niinpä opiskelu tapahtui välillä muualla sijainneissa tiloissa, jotka olivat kylmiä ja muutenkin huonosti Kotiteollisuusopistolle sopivia. Myös maatalouden työvoimapula vaikutti opiskeluun siten, että keväisin ja syksyisin osa opiskelijoista joutui olemaan poissa koulusta työskennellessään maataloustöissä. Opiskelijat halusivat kuitenkin myös osallistua omalta osaltaan vaikeissa oloissa elävien auttamiseen: kouluun perustettiin Karjalakerho, joka

valmisti sukkaa ja lapasia rajantakaisen Karjalan lapsille, kunnes lankavarasto loppui ja kerho lakkautettiin.

Kuva 15. Kotiteollisuusopisto Fredrika Wetterhoffin Työkoulun ilmoitus Helsingin Sanomissa ja Uudessa Suomessa 4.9.1943 (Fredrika Wetterhoff -säätien leikekokoelmat)

Sodan keskelläkin koulu pääsi aloittamaan 60. työvuotensa tammikuussa 1944. Silloin alkoivat 3-vuotinen opettajakurssi, jonka pääsyvaatimuksina olivat 18 vuoden ikä, yksivuotisen kotiteollisuuskoulun kurssi sekä keskikoulukurssi tai kansakoulukurssin lisäksi keskikoulun oppimäärä äidinkielessä, matematiikassa ja luonnontieteissä, sekä yksivuotinen kutoma- ja ompelukurssi, jonka pääsyvaatimuksina olivat 16 vuoden ikä ja kansakoulukurssi. Koulussa toimineet kudonnan ja ompelun kurssit muutettiin 1944 kotiteollisuuskouluksi eli harjoituskouluksi, jossa opettajakokelaat voivat suorittaa opetusharjoitteluaan.

Kurssitarjonta lisääntyy ja uudistuu sotien jälkeen

Sodan jälkeisenä pulakautena oli tarvetta ja kysyntää taidoille valmistaa itse käsin kodin- ja vaatetustekstiilejä. Käsityöneuvoloita perustettiin ympäri maata. Maatalousseurojen keskusliitto kääntyi Wetterhoffin puoleen, jotta opistolla järjestettäisiin kurssi "kotiteollisuusopastajien" kouluttamiseksi. Kudonnan neujakurssi alkoikin syksyllä 1946. Syksyllä 1950 alkoi "kauan odotettu ja kaivattu" ompeluneuvojien kurssi. Ompeluneuvojista ja ohjaajista oli ollut tavattoman kova kysyntä, sillä koulut, seurat ja yhdistykset tarvitsivat kipeästi tällaisia opettajia. Alkavalle ompeluneujakurssille oli tarkoitus ottaa 15-20 oppilasta. Ompeluneuvoloiden hoitajien ja johtajien kouluttamista varten tarvittiin

tilausompelimo, jossa opistosta valmistuneet opettajat voivat harjoitella ja harjaantua sellaisen työn johtamiseen. – Kudonnan- ja ompeluneuvojia koulutettiin sitten Wetterhoffilla aina 1970-luvun puoliväliin asti.

Kuva 16. Pukuompelutunti Wetterhoffilla vuonna 1947.
(Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Opistossa oli jo pitkään keskusteltu kaupallisen linjan aikaansaamisesta opiston yhteyteen. Vuonna 1947 lopulta perustettiin 3-vuotinen kotiteollisuuden liikelinja. – Viimeiset opiskelijat liikelinjalta valmistuivat aikanaan vuonna 1965. Uusi Suomi ja Hämeen Sanomat uutisoivat liikelinjan alkamisesta otsikolla ”Naiskotiteollisuuden korkeinta opetusta tehostetaan”. Lehtiartikkelin mukaan maassamme oli ”meneillään kotikudonnan ja kudontakurssitoiminnan uusi kukoistusaika”, ja naiskotiteollisuusopettajista oli ollut puutetta. Samalla ”olisi kuitenkin luotava kotiteollisuusopetukselle uusia, nykyajan tarpeen luomia muotoja”. Niinpä Wetterhoffin Kotiteollisuusopisto laajensi nyt ohjelmaansa liikelinjalla. Johtaja Alli Blomstedtin mukaan tämän aloitteen takana oli se, että ”köyhtynyt maamme saisi pula-ajan tavarasäännöstelystä päästyään kotiteollisuudesta huomattavan kansantaloudellisen tulolähteen pieneläjien toimeentuloa ja tarvikkeiden ulkomaista vientiä ajatellen”.

Elokuun puolivälissä 1947 Wetterhoffin Kotiteollisuusopistossa alkaneille kurseille haettiin uusia oppilaita huhtikuussa sanomalehdissä julkaistuilla ilmoituksilla. Kursseja olivat ensinnä 3-vuotinen Kotiteollisuusopisto, joka sisälsi opettajalinjan ja liikelinjan. Pääsyvaatimuksina olivat 18 vuoden ikä, käytännöllisen kutoma- ja ompelutaidon takeeksi suoritettu vähintään yksivuotisen kotiteollisuuskoulun oppimäärä sekä keskikoulun kurssi tai kansakoulun oppimäärän lisäksi keskikoulun oppimäärä äidinkielessä, matematiikassa ja luonnontieteissä. Opettaja- ja liikelinja noudattivat samaa ohjelmaa ensimmäisen luokan ajan ja erosivat toisesta luokasta lähtien. Liikelinjalta valmistui kotiteollisuusliikkeiden hoitajia ja kotiteollisuusyhdistysten konsulentteja. Toisena kurssina alkoi Kotiteollisuuskoulu, joka oli yksivuotinen kutoma- ja ompelukurssi. Pääsyvaatimukset sinne olivat vähintään 16 vuoden ikä ja suoritettu kansakoulun oppimäärä. Kotiteollisuusopistoon ja -kouluun hakijan oli

ilmoitettava, ”minkäverran hänellä on liinavaate- ja pukuompelua varten erilaisia kankaita”. Kolmantena kurssina alkoi 10 kuukautta kestänyt Kudonnan- ja kehruneuvojakurssi, jonne pääsyvaatimuksena oli Kotiteollisuuskoulun kutomaosaston hyvin suoritettu kurssi. Neuvojakurssia varten tuli ”varata lankoja (pellava, villa ym.) mallisarjan kutomista varten”. Tilaustöiden kutomisesta maksettiin työpalkkaa.

Kasvatusopissa kiinnitettiin 1940-luvun loppupuolella yhä enemmän huomiota omatoimisuuteen. Uusia aiheita kasvatusopin tunneilla olivat työnjohdon psykologia, ammatinvalintaa koskevat kysymykset ja järjestötoiminta. Opetusoppi painottui yhä enemmän.

Kuva 17. Opettaja Ester Perheentupa ja oppilaita ryhmäkuvassa vuodelta 1946. (Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Vuoden 1947 syyslukukaudella opistossa oli yhteensä 107 oppilasta. Heistä oli opettajaopiston ensimmäisellä luokalla 21, toisella luokalla 20 (joista opettajalinjalla 16 ja liikelinjalla 4), kolmannella B:llä 10 ja kolmannella A:lla 14, kotiteollisuuskoulussa 24 ja kudonnan kotineuvojakurssilla 18.

Wetterhoffin koulun nimi vaihtui taas, mutta vain lyhyeksi aikaa. Vuosina 1949-51 oppilaitoksen nimenä oli Fredrika Wetterhoffin Naiskotiteollisuuskoulu.

Kuva 18. Havainnollista opetusta Wetterhoffilla vuonna 1951: esitys lampaan keritsemisestä. (Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Työntäteisiä vuosia

Kotiteollisuusopettajatarpeen tyydyttämiseksi perustettiin Wetterhoffin Kotiteollisuusopistoon vuonna 1953 erillinen linja ompelualan kotiteollisuusopettajiksi aikoville. Näin opettajalinja jaettiin kudonnanvaltaiseen ja ompeluvaltaiseen osastoon. Opiston ompeluopetus alkoi kehittyä ja uudistua 1950-luvulla. Sen aluetta laajennettiin pukuompeluun, kaavaopin opetus uudistui ja kaikkia työmenetelmiä kehitettiin. Ompeluopettajien ja -neuvojen tarve jatkui edelleen lähivuosina, ja siten jatkettiin edelleen opettajaosaston jakamista kudonnan- ja ompeluvaltaiseen linjaan sekä ompeluneuvojen koulutusta.

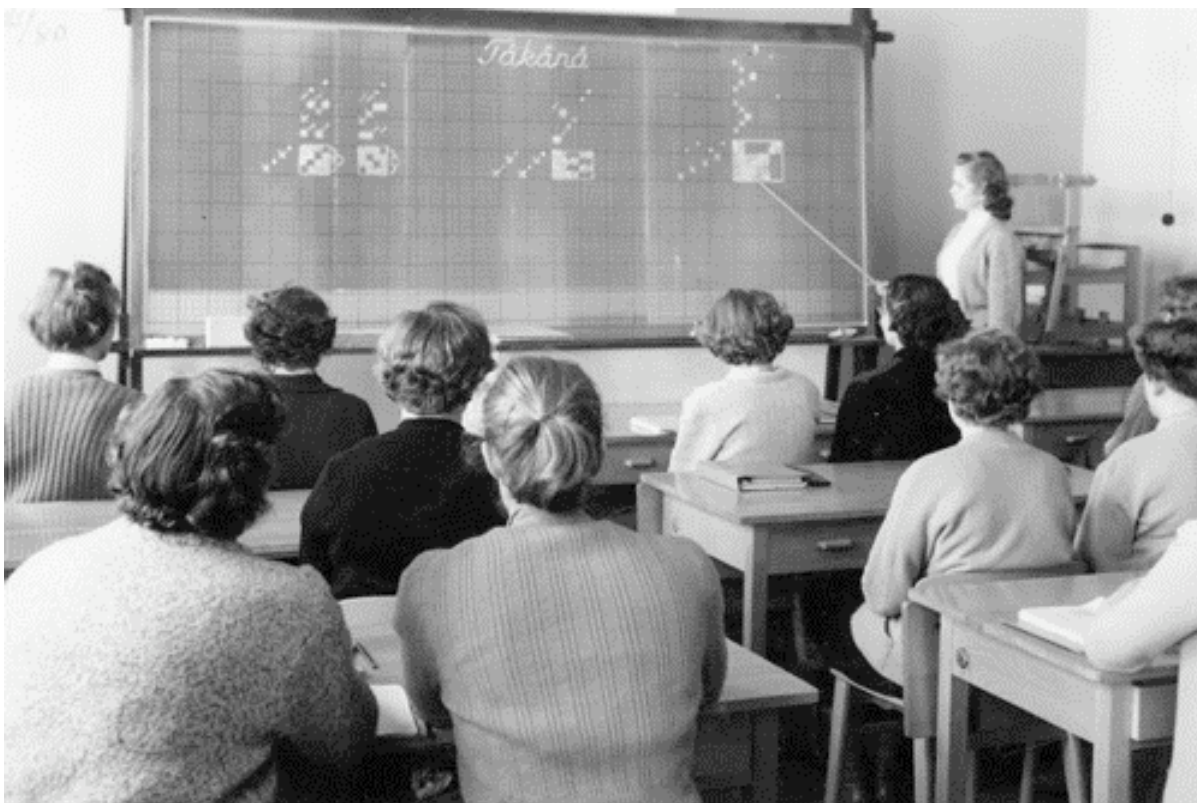
Opiston uudeksi johtajaksi valittiin vuonna 1954 Veera Vallinheimo, joka kuitenkin siirtyi jo kahden vuoden päästä alan valtakunnallisiin kehittämis- ja hallintotehtäviin. Hänen seuraajansa, Helvi Pyysalon, johtajakausi oli taas pitkä – se ulottui aina vuoteen 1967 asti.

Kuva 19-20: Oppilaat harjoittelemassa pellavan käsittelyä opiston pihalla. Opettajat seuraavat työn kulkua. Vasemmalla istuu johtaja Helvi Pyysalo. (Kuvat: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Opettajalinjan ensimmäinen lukuvuosi oli 1950-luvulla opiskelijoille koeaikaa, jonka jälkeen oppilas ja opettaja harkitsivat, oliko jatkaminen opettajalinjalla suotavaa. Tulevien kotiteollisuusopettajien oli hallittava kudonta, ompelu ja muut työlajit sekä niiden opetus. Näin ollen aineita oli paljon ja opiskelu vei enemmän aikaa kuin muissa vastaavissa opettajankoulutuslaitoksissa yleensä. Opiskelu ilmeisesti kävi toisinaan voimille, sillä tammikuussa 1956 pidetyssä opettajainkokouksessa joutuivat opettajat toteamaan, että ”opiston I luokan oppilaissa oli havaittavissa yleistä herpaantumista tehtäviensä hoitamisessa”. Tilanteen korjaamiseksi valtuutettiin johtaja Vallinheimo ”yleisellä varoituksella muistuttamaan jatkuvan kilvoituksen tärkeyttä opiskelussa”.

Myös opettajat kokivat työmääränsä suureksi. Kokouksessaan huhtikuussa 1956 opettajat totesivat, että heidän tuntimääränsä olivat niin korkeat, että opetusta ei voitu suorittaa tehokkaasti ja ajan vaatimuksia vastaavasti. Samoin he totesivat, että opettajien lisäkoulutus on välttämätöntä. Myös todettiin palkkatason alhaisuus verrattuna ammattikoulujen ja kansakoulunopettajien palkkoihin sekä ylituntipalkkioitten pienuus yleiseen tasoon verrattuna.

Kuva 21. Kotiteollisuusopettajaoppilas pitämässä näytetuntia vuonna 1958 aiheenaan sidosoppi. (Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Opettajaosaston kolmas luokka oli varsinaisesti keskittynyt opettajankoulutukseen. Silloin perehdyttiin tarkemmin opetusopin peruskysymyksiin nimenomaan käsityöopetusta silmällä pitäen. Opettajaosaston kolmannella luokalla oli 1950-luvulla kuusi harjoitustuntia: yksi havaintotunti, kaksi sidosoppia, kaksi ompelua ja yksi jostakin muusta aineesta. Näytetunteja oli kaksi, ja kuuntelutuntien määrä vaihteli. Jokaisella kolmannen luokan kokelaalla oli 1950-luvun alussa käytännön työn suunnittelua, ohjausta ja työskentelyn valvontaa kolme viikkoa harjoituskoulun ompelun ja kudonnan tunneilla. Työnjohtoharjoitukset varsinaisina oppitunteina alkoivat vuonna 1950 opettajaosaston kolmannella luokalla ja niitä jatkettiin 1960-luvulle saakka. Kudontataidon ammattityönäyte eli ns. lopputyö oli koekangas. Arpomalla määrättiin, mikä tuote kankaasta oli tehtävä. Tunneilla opetetuista sidoksista tehtiin mallikirja. Tyypillistä 1950-luvulle oli kansanomaisten töiden ja perinteen entistä suurempi huomioon ottaminen opetuksessa. Opiston ohjelmaan kuului myös joka kuukausi järjestetty illanvietto, johon kaikkien oli osallistuttava. – Kotiteollisuuskouluun puolestaan perustettiin vuonna 1956 toinen luokka, jolle otettiin vain kansakoulun käyneitä hakijoita.

Elokuussa 1957 aloitettiin opistossa terapeuttikurssin toiminta, jota jatkettiin vuonna 1958. Terapeuttikurssilla annettiin koulutusta opettajiksi valmistuville opiskelijoille. Tavoitteena oli, että he valmistuttuaan voisivat työskennellä esimerkiksi parantoloissa, sairaaloissa ja erilaisissa laitoksissa.

Kuva 22. Piirustustunti
Wetterhoffilla vuonna 1959.
(Kuva: Wetterhoffin
tekstiilikokoelmat)

Kuva 23. Wetterhoffin
koteollisuusopiston ruokasali
vuonna 1960.
(Kuva: Wetterhoffin
tekstiilikokoelmat)

Kuva 24. Vuonna 1960
valmistuneet
koteollisuusopettajat sekä
johtaja Helvi Pyysalo.
(Kuva: Wetterhoffin
tekstiilikokoelmat)

Kotiteollisuusopistosta Kotiteollisuusopettajaopistoksi

Vuonna 1962 säädettiin maassamme uusi laki kotiteollisuusoppilaitoksista. Sen mukaan kotiteollisuusopettajaopistoissa tuli valmistaa opettajia kotiteollisuusoppilaitoksia varten, mutta myös käsityöopettajia sekä toimihenkilöitä neuvonta- ja muita kotiteollisuuden tehtäviä varten. Fredrika Wetterhoffin Kotiteollisuusopistoa koskevan asetuksen perusteella tuli oppilaitoksen nimeksi vuonna 1962 Fredrika Wetterhoffin Kotiteollisuusopettajaopisto.

Opiston liikelinjalla oli ollut koko sen toiminnan ajan hyvin vähän oppilaita, ja heistäkin vain osa oli sijoittunut koulutustaan vastaavaan työhön. Vuonna 1962 todettiin, että koulutuksen jatkaminen entiseen tapaan ei näyttänyt olevan aiheellista. Liikelinja eli kaupallisten aineiden osasto ja siten kotiteollisuusteknikoiden kouluttaminen lakkautettiin vuonna 1964. – Kotiteollisuuskoulun puolelle puolestaan perustettiin erilliset ompelun ja kudonnan linjat vuonna 1966.

Kotiteollisuusopettajaopistoista 1960-luvun alussa annetun ohjesäännön mukaan olisi opistoissa opetettava myös toista kotimaista tai vierasta kieltä. Wetterhoffin Kotiteollisuusopettajaopistossa asiasta käytiin keskustelua keväällä 1963. Oppilaiden mielipidettä tiedusteltiin siitä, mitä kieltä (ruotsi, englanti, saksa) he opiskelisivat. Lopulta katsottiin aiheelliseksi ottaa seuraavan työvuoden alusta alkaen opetusohjelmaan englannin kielen opettaminen. Syksyllä 1963 alkaneeseen englanninkielen kurssiin osallistuivat I ja II luokan oppilaat, ja tarpeelliseksi katsottiin järjestää alkeiskurssi ja toinen kurssi jo aikaisemmin englantia opiskelleille.

Oppilaitoksen tilaongelmia ratkaistiin 1960-luvulla taas uudella rakennushankkeella. Vuonna 1963 valmistui Wetterhoffin korttelin sisäpihalle, värjäämön viereen, uudisrakennus joka sai nimen "Maijala".

Kuva 25. Wetterhoffin oppilaita karstaamassa villaa uuden "Maijala"-rakennuksen seinustalla.
(Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Wetterhoffin kotiteollisuusopettajaopistossa pyrittiin yleensä 1960-luvulla entistä aktiivisemmin suuntautumaan oppilaitoksen ulkopuolelle: tehtiin opintomatkoja ulkomaille sekä vierailtiin muissa kouluissa, museoissa, näyttelyissä ja tehtaissa. Oppilaitoksen omaa "Avointen ovien päivää" alettiin viettää vuonna 1968. Opistossa järjestettiin omia näyttelyjä ja osallistuttiin muitten järjestämiin näyttelyihin koti- ja ulkomailla. Opettajakokelaat suunnittelivat ja järjestivät usein näyttelyn mm. Hämeenlinnan taidemuseoon tai oppilastöiden näyttelyn omaan oppilaitokseen. Myös vierailut oppilaitokseen lisääntyivät, ja siten opettajakokelaille tuli tilaisuuksia esitellä omaa koulutustaan ja oppilaitostaan.

Vuosikymmenen vaihteessa lukuvuotena 1969-1970 oli Wetterhoffin kotiteollisuusopettajaopistossa edelleen kursseina kudonnanvaltainen ja ompeluvaltainen kurssi opettajaosastolla, kudonnanvaltainen ja ompeluvaltainen kurssi kotiteollisuuskoulussa sekä ompeluneuvojakurssi. Näiden lisäksi ehdotettiin vuodelle 1970 lyhyempinä ammattikursseina toteutettaviksi kahden kuukauden mittaista kudontakurssia, kahta 20 tunnin nypläyskurssia, 25 tunnin pukuompelukurssia sekä 15 tunnin pituisia liinavaatteiden valmistuskurssia.

SEKALAISIA ILMOITUKSIA

**FREDRIKA WETTERHOFFIN
KOTITEOLLISUUSOPETTAJAOPISTO**

H ä m e e n l i n n a
Perustettu 1885

Uusia oppilaita otetaan seuraaville kursseille:

1. Kudonnanvaltainen opettajaosasto
3-vuotinen oppikurssi. Pääsyaatimuksena on hyvin suoritettu keskikoulu ja kotiteollisuuskoulun kutoma- ja ompeluosaston, vähintään kutomaosaston kurssi. Ikä 18 vuotta. Harjoittelu alalla on eduksi.
2. Kudonnanneuvojakurssi
1-vuotinen oppikurssi. Pääsyaatimuksena on oppivelvollisuuden suoritus, kotiteollisuuskoulun kutomaosaston kurssi ja 21 vuoden ikä.
3. Kotiteollisuuskoulu
Kudonnanvaltainen osasto
Ompelunvaltainen osasto
1-vuotinen oppikurssi. Pääsyaatimuksena on keskikoulun tai oppivelvollisuuden suoritus ja 16 vuoden ikä.

Kaikki oppikurssit alkavat elokuun loppupuolella. Hakuaika päättyy kesäkuun 5 päivänä.

Kirjalliseen hakemukseen on liitettävä koulutodistusten jäljennökset, virkatodistus ja lääkärintodistus kaavakkeella n:o 5 sekä alaikäisen hakijan vanhempien suostumus.

Hämeenlinnassa toukokuun 10 päivänä 1968

Pirkko Miikkulainen
rehtori

Kuva 26. Fredrika Wetterhoffin kotiteollisuusopettajaopiston ilmoitus Hämeen Sanomissa 11.5.1968. (Fredrika Wetterhoff -säätön leikekokoelma)

Kymmenvuotiskaudella 1962-72 oli kasvatusaineita (kasvatus- ja opetusoppi, psykologia) opettajaosaston jokaisella vuosiluokalla kaksi tuntia viikossa. Kasvatus- ja opetusopissa alettiin 1970-luvun alussa käsitellä yleisiä pedagogisia ja didaktisia tavoitteita. Harjoitustuntien määrä kasvoi ensin 1960-luvun loppua kohden, jolloin niitä oli opettajaosaston kolmannella luokalla 11, mutta 1970-luvulle tultaessa harjoitustuntien määrä väheni kahdeksaan.

Koulutusjärjestelmä uudistuu

Koulutusjärjestelmän uudistaminen maassamme 1970-luvulla johti myös opettajakoulutuksen kokonaisvaltaiseen uudistamiseen. Käsi- ja taideteollisuusalan koulutuksen uudelleen organisoinnista ja tehostamisesta käydyssä keskustelussa todettiin, että käsi- ja kotiteollisuusammateilla oli yhteiskunnan muuttumisesta huolimatta kysyntää ja koulutustarvetta. Alan opettajakoulutuksen vähentämistä pidettiin kuitenkin tarpeellisena, sillä jo 1960-luvun lopulla oli todettu epäsuhte kotiteollisuuskoulujen opettajatarpeen ja opettajanvalmistuskapasiteetin välillä. Käsi- ja taideteollisuusalojen opettajakoulutus oli perinteisesti ollut sisäänrakennettuna alan ammatilliseen opistoasteen koulutukseen. Nyt katsottiin, että koulutuksen kehittämiseksi oli tarpeellista sijoittaa opettajankoulutus opistoasteen ammatillisen tutkinnon jälkeiseksi omaksi koulutusjaksoksi. Käsi- ja taideteollisuusalan opetusmenetelmiä pohdittaessa korostettiin sille ominaista tietojen ja taitojen laaja-alaista hallintaa: opettaja voi opettaa ammatilliset sisällöt sekä tietopuolisesti että työharjoituksissa. Lisäksi todettiin, että käsi- ja taideteollisuusalan ammatillinen koulutus tuli rakentaa tieteellisen tutkimuksen pohjalle ja että opetussisältöjä, työtapoja, välineitä ja materiaaleja oli pidettävä ajan tasalla ja kehitettävä jatkuvasti vastaamaan työelämän tarpeita.

Fredrika Wetterhoffin Kotiteollisuusopettajaopistossa 1970-luku oli siirtymävaihetta kohti 1-vuotista opettajankoulutusta. Opettajankoulutuksen kolmannen luokan opetustavoitteet oli opistossa määritelty nimenomaan opettajanvalmistuksen kannalta. Kun keskiasteen koulu-uudistus maassamme toteutettiin, erotettiin ammatillinen opistoasteen koulutus ja opettajankoulutus toisistaan. Wetterhoffilla olivat opettajankoulutukseen pääsyvaatimuksina peruskoulu ja 2-vuotinen kotiteollisuuskoulu. Opetuksen yleistavoitteeksi määriteltiin ”ammatillisen ja pedagogisen koulutuksen antaminen niin, että opiskelija pystyy tarkoituksenmukaisella tavalla opettamaan oman alueensa aineita kotiteollisuuskoulussa ja aikuiskasvatustyössä”. Rehtori Pirkko Miikkulaisen ansiosta opetusohjelmat uudistettiin 1970-luvulla pelkistä opetussisältöluetteloista suunnitelmiksi, joissa määriteltiin aivan uudella tavalla opetuksen tavoitteet.

Wetterhoffin 1970-luvun alkupuolen kurssitarjonnasta olkoon esimerkkinä lukuvuosi 1972-73. Syksyllä päätettiin aloittaa sekä kudonnan- että ompeluvaltainen opettajakurssi, kaikki kotiteollisuuskoulun kurssit sekä kudonnanneuvojakurssi. Opiston ulkopuolella oleville päätettiin talven 1972-73 aikana järjestää pitkien housujen tekokurssi, fransukurssi, nypläyskurssi, lastenvaatekurssi, revinnäiskurssi sekä frivolité- ja makramékurssi. Kotiteollisuuskoulun ensimmäisen vuosikurssin opetussuunnitelmasta päätettiin elokuussa 1973, että opetusohjelma sisältäisi puoleksi kudonta- ja puoleksi ompeluaaineita ja erikoistuminen tulisi tapahtumaan toisella vuosikurssilla. Asiasta päätettiin pyytää myös oppilaskunnalta lausuntoa.

Isompien muutosten rinnalla tapahtui Wetterhoffin opistossa monia pienempiä uudistuksia ja käytäntöjen muutoksia. Yhtenä uutena piirteenä oli se, että oppilaskunnan mielipidettä alettiin kysyä ja kuunnella yhä useammassa asioissa. Oppilaskunta toimi aktiivisesti opiskelijoiden etujen ajajana. Vuoden 1971 alussa oppilaskunta lähetti opetusministerille kirjelmän, jossa se ilmoitti olevansa huolestunut Wetterhoffin opettajakoulutuksen vanhanaikaisuudesta ja toivoi ”pikaisesti kiinnitettävän huomiota kotiteollisuusopettajien koulutuksen kehittämiseen ja uudistamiseen”.

Opettajakunta puolestaan ehdotti vuonna 1972 suunnittelunopettajan vakanssin perustamista. Asiaa varten perustettu työryhmä laati luettelon opetusalueesta ja perusteli viran tarpeellisuutta. Johtokunta teki viran perustamisesta ehdotuksen Ammattikasvatushallitukselle, ja tekstiilisuunnittelun opettajan vakanssi saatiinkin sitten koululle vuonna 1973.

Wetterhoffin kotiteollisuusopettajaopiston toiminnassa tapahtui 1970-luvun alussa useita muutoksia käytännön toiminnassa. Työvuoden 1971-71 alussa siirryttiin 5-päiväiseen työviikkoon, jolloin lauantait olivat vapaat. Vuoden 1972 alussa rehtori esitti ajatuksen oppilasarunkon lopettamisesta ja tilojen käytöstä opetustiloiksi syksystä 1972 lähtien. Vuonna 1974 oppilaskunta ehdotti, että koulutyössä otettaisiin sinuttelu puhuttelumuodoksi. Asiasta oli koulussa keskusteltu aikaisemminkin ja käytäntö oli pitkään ollut kirjavaa. Nyt tehtiin opettajainkokouksessa päätös, että opettajien ja oppilaiden välisessä puhuttelussa siirrytään sinutteluun. Samalla rehtori Pirkko Miikkulainen esitti opettajakunnalle erityisen toivomuksen, että käyttäytymisasioihin kiinnitetään yhä enemmän huomiota. Samana vuonna todettiin kuitenkin myös, että käyttäytyminen arvosanana on syytä jättää pois tämän luonteisessa oppilaitoksessa.

Oppilaskunnan kokouksessa oli keskusteltu keväällä 1974 myös ”ylitöistä” ja todettu, että ”nykyinen työmäärä on huomattavan suuri”, ja ehdotettu että se otettaisiin huomioon opetussuunnitelmia laadittaessa. Opettajakunta totesi kokouksessaan että ei pitäisi käyttää sanontaa ylityöt, vaan että kysymyksessä ovat koulutyöt, jotka sisältyvät opiskeluun – ”opiskelu ei rajoitu klo 7.55 ja 16.30 välille”. Kokouksessa päätettiin, että opettajien tulee antaa opiskelijoille ohjetuntimäärät kuhunkin työhön. Ryhmätyötilojen saamisesta opiskelijoille keskusteltiin opettajainkokouksessa syksyllä 1974, ja tiloja sitten järjestettiin.

Kuva 27. Työskentelyä Wetterhoffin kudontaluokassa lukuvuonna 1976-77. Taustalla opettajat Tellervo Strömmer ja Marjatta Ristiluoma. (Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Kotiteollisuusopettajaopistosta valtion oppilaitos

Fredrika Wetterhoffin Työkoulun säätiössä ja Wetterhoffin Kotiteollisuusopettajaopistossa alettiin 1970-luvun alkupuolella suunnitella opiston valtiollistamista, sillä sen ylläpito alkoi olla liian raskasta yksityiselle säätiölle. Valtiollistaminen toteutettiin sitten vuonna 1976. Valtiollistamisen edellä ja yhteydessä oli ratkaistava suuri määrä erilaisia kysymyksiä mm. tilaratkaisuihin ja opettajavakansseihin liittyen. Samaan aikaan oli sopeutettava opetusmenetelmiä ja -sisältöjä muuttuvien vaatimusten mukaisiksi.

Opetuksessa päätettiin aloittaa lukuvuonna 1975-76 moduuliovetuskokeilu opistoasteella. Opettaja- ja oppilaskunnan yhteistyö lisääntyi ja vakiintui, kun vuonna 1975 perustettiin yhteistyöelin ja hyväksyttiin oppilaskunnan edustajan läsnäolo opettajakunnan kokouksissa. Myöhemmin samana syksynä esitettiin vielä oppilaitosneuvostokokeilun aloittamista opistossa.

Vuosina 1974-78 Wetterhoffin kotiteollisuusopettajankoulutuksen I luokalla opiskeltiin psykologiaa 78 tuntia, II luokalla kasvatusoppia 78 tuntia ja III luokalla kasvatusoppia 117 tuntia. Opettajakokelaiden III vuosikurssilla oli vuonna 1974 opetusharjoittelua (harjoitustunteja, työnohjaustunteja, kenttätöitä) yhteensä 620 tuntia.

Vuodesta 1975 lähtien aloitettiin yhteistyö Jyväskylän yliopiston kanssa, jolloin kotiteollisuusopettajaopiston kolmansien luokkien opetussuunnitelmaa muutettiin niin, että opiskelijat voivat suorittaa kasvatustieteen approbatur-arvosanan yliopiston tutkintovaatimusten mukaisesti. Lukuvuonna 1978-79 kasvatustieteen arvosanan suorittaminen muuttui Tampereen yliopiston kasvatustieteen tiedekunnan tutkintovaatimusten mukaiseksi.

Fredrika Wetterhoffin Kotiteollisuusopettajaopistossa alkoi ensimmäistä kertaa uusimuotoinen opistokoulutus vuonna 1979, jolloin opistoasteen ammatillinen koulutus ja opettajakoulutus eriytettiin toisistaan. Lukuvuonna 1979-80 lisättiin kolmannella luokalla oppimateriaalin laadintaan, tutkielman tekoon ja seminaareihin tunteja niin, että samalla opetusharjoitustunnit sekä kokeilu- ja laboratoriotunnit vähenivät. Ulkopuolisten luennoitsijoiden määrä lisääntyi oppilaitoksessa 1970-luvun lopulla.

Kuva 28. Kenttätutkimusta tekemään lähtevät oppilaat saamassa opetusta valokuvauskameran käytöstä vuonna 1980. (Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Kuva 29. Wetterhoffin opettajia lukuvuoden päättäjäispäivänä 30.5.1980. Vasemmalta: Armi Parikka, Riitta Salminen, Aili Henriksson, Terttu Heikkinen, Michiko Yoshikawa, Einikki Sauri, Sirkka Hämäläinen, Maritta Päivinen, Marjatta Ristiluoma, Eila Niskanen, Raija Loikkanen, Kirsti Kesälä, Virpi Mikkola, Elsa Silpala. (Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Käsi- ja taideteollisuusalan keskiasteen koulunuudistus

Fredrika Wetterhoffin perustama Työkoulu oli sadassa vuodessa kasvanut Kotiteollisuusopettajaopistoksi, jossa 1980-luvun puolimaissa opiskeli vuosittain noin 250 oppilasta. Käsiyön arvostuksen nousu näkyi alalle pyrkivien opiskelijoiden määrässä niin, että Wetterhoffin opistoasteelle pääsi opiskelemaan vain 5-10 prosenttia hakijoista. Lisätiloja oppilaitokselle oli vuosikymmenten mittaan saatu useaan otteeseen laajentamalla vanhaa ja rakentamalla uutta. 1980-luvulla jouduttiin jo ottamaan käyttöön kaupungin kunnostamia tiloja vanhalta Verkatehtaalta kilometrin päästä Wetterhoffin päärakennuksesta. Kaupungilta oli vuokrattu tiloja myös Hopeakeskuksen entisistä tehdastiloista.

Opiston rehtoriksi tuli vuonna 1981 Sirkka Hämäläinen. Samana vuonna valmistuivat viimeiset 3-vuotiseen opettajakoulutukseen osallistuneet opettajat. Vuonna 1982 puolestaan valmistuivat ensimmäiset keskiasteen koulunuudistuksen mukaisen tutkinnon suorittaneet käsi- ja taideteollisuusalan suunnittelijat.

Koulutuksen uudistuksen jälkeen oppilaitoksesta voi valmistua opettajaksi, suunnittelijaksi opistoasteelta tai ammattityöntekijäksi kouluasteelta. Parhaimmillaan olivat suunnittelijat saaneet ylioppilastutkinnon jälkeen 5-vuotisen ammatillisen koulutuksen. Ensin he olivat käyneet 2-vuotisen kotiteollisuuskoulun, joka antoi valmiudet suoritustasoiseen ammatilliseen työhön. Sen jälkeen 3-vuotinen opisto valmensi heidät pienten ja keskisuurten

käsi- ja taideteollisuusalan yritysten ja yhdistysten työnjohdon, ylemmän johdon, tuotannon ja tuotesuunnittelun tehtäviin. Opistossa oli yhä kudonta- ja ompelulinjat. Molempien linjojen opiskelijat suorittivat samat oppimäärät yleissivistävissä aineissa, joiden osuus kokonaistuntimäärästä oli noin puolet: ammattikielet (ruotsi, englanti), yritystaloustieteet (markkinointi, taloussuunnittelu, johtamistaito), yhteiskunnalliset aineet (psykologia, työn psykologia, yhteiskuntatalous), matemaattis-luonnontieteelliset aineet sekä kirjallinen ja suullinen viestintä. Kansatieteen opiskelun yhteydessä jokainen opiskelija tallensi perinnettä jollakin paikkakunnalla valokuvaamalla ja haastattelemalla. Viimeisen opiskeluvuoden ohjelmaan kuului 3 kuukauden työharjoittelu ja lopputyönä tutkielma jostakin ammattialaan liittyvästä aiheesta. Uusina opintolinjoina tulivat mukaan savenvalanta, neuletyö ja turkisompelu. Ensimmäiset savenvalajat ja neulealaan erikoistuneet suunnittelijaohjaajat valmistuivat keväällä 1985, turkisompelussa kouluasteen opetus ja opistoasteen kokeilu alkoivat 1983.

Syksyllä 1983 kirjoitettiin Wetterhoffin historiaan uusi luku siinä, että ensimmäistä kertaa opiskelemaan tuli miespuolisia opiskelijoita. Toinen pojista aloitti kouluasteen ompelulinjalla, toinen savityössä. Poikien vähäinen määrä oli johtunut paitsi kiinnostuksen puutteesta perinteisesti naisten alana ja kouluna pidettyä laitosta kohtaan myös siitä, että pojilla oli yleisesti niin paljon huonommat koulutodistukset, että he eivät valintatilanteessa pärjänneet tytöille.

Kuva 30-31: Uusia opintomahdollisuuksia Wetterhoffilla 1985 – savenvalanta ja neuletyö. (Kuvat: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Käsi- ja taideteollisuusalan keskiasteen koulunuudistuksen mukaisesti uusiin opetusohjelmiin Wetterhoffilla siirryttiin syksyllä 1985 – heti koulun 100-vuotisjuhlien jälkeen. Keskiasteen koulunuudistuksen myötä tehtiin selvä ero ylioppilaiden ja ei-ylioppilaiden välillä oppilaitokseen haettaessa. Tämä merkitsi koulupohjaisen peruslinjan yleisjakson ja ylioppilaspuoleisten erillisten opintolinjojen muodostamista. Oppilaiden valinta alettiin tehdä yhteisvalinnan kautta. Kouluun tuli vuoden mittainen yleisjakso, johon tultiin peruskoulusta. Sen jälkeen voi jatkaa kouluasteen 2-vuotisella erikoistumisjaksolla joko kudonta-, ompelu-, turkisompelu- tai savenvalajan linjalla. Toinen mahdollisuus oli hakea 4-vuotisen opistoasteen erikoistumislinjoille, joita oli ompelua, neuletta ja kudontaa varten. Ylioppilaat

voivat hakeutua opiskelemaan 2,5-vuotiselle kouluasteen erikoistumisjaksolle joko kudonta-, ompelu-, turkisompelu- tai savenvalajan linjalle. Toinen mahdollisuus heilläkin oli opistoasteen erikoistumisjakson linjat ompelua, neuletta ja kudontaa varten. Ylioppilaiden linja kesti 4,5 vuotta. Kotiteollisuusopettajiksi oli mahdollista päästä opiskelemaan vasta kun oli suorittanut opistoasteen tutkinnon ja hankkinut sen jälkeen 1-2 vuoden työkokemuksen. Opettajaopiston harjoituskouluna toimi oppilaitoksen kouluaste, kotiteollisuuskoulu.

Vuonna 1986 otettiin Wetterhoffin kotiteollisuusopettajaopistossa käyttöön uusi opettajankoulutuksen opetussuunnitelma. Pääsyvaatimuksina kotiteollisuusopettajakoulutukseen oli siitä lähtien soveltuva opistoasteen tutkinto tai korkeakoulututkinto. Lisäksi hakijalla oli oltava kaksi vuotta käytännön työkokemusta alalta. Uudistettu kotiteollisuusopettajakoulutus oli mahdollista suorittaa kahden lukuvuoden aikana. Opetusharjoittelu tapahtui opettajaopiston harjoittelukoulussa sekä ammattikasvatushallituksen hyväksymissä kenttäharjoittelukouluissa. Yleisesti ottaen 1980-lukua Wetterhoffin kotiteollisuusopettajaopiston toiminnassa luonnehti korostunut kurssitoiminta, opettajien ja henkilökunnan täydennys- ja lisäkoulutus sekä ulospäin suuntautuneisuus ja yhteistyö ulkopuolisten ryhmien kanssa.

Elsa Silpala ja Tuula Heinänen totesivat ”Wetterhoff 100 vuotta” -kirjassaan vuonna 1985, että ”sekä koulu- että opistoasteella teoria-aineiden ja yleissivistävien aineiden osuus opetuksessa on kasvanut. Entuudestaan tuttujen äidinkielen ja vieraiden kielten, matematiikan ja yhteiskunnallisten aineiden lisäksi saavat tulevat käsityöalan ammattilaiset oppia tärkeää tuotesuunnittelua, yritystietoaineita, tietojenkäsittelyä ja markkinointia. Myös työpolitiikka ja taloussuunnittelu antavat opistotasolta valmistuville työelämässä tarpeellisia tietoja.”

Kuva 32. Opiskelijoita suunnittelutehtävän parissa 1988-89.
(Kuva: Wetterhoffin tekstiilikokoelmat)

Opistoon hankittiin 1980-luvun puolivälissä ensimmäinen tietokone, Apple II, nopeuttamaan rutiinitöitä. Se esimerkiksi ”suurentaa ja pienentää mallit, jolloin turha piirtäminen jää pois”, kuten lehti uutisessa kerrottiin.

Oppilaskunta toimi edelleen jäsentensä etujärjestönä ja vapaa-ajantoiminnan järjestäjänä. Yhteenkuuluvuuden edistämiseksi järjestetään talon yhteiset joulu- ja kevätjuhlat sekä vuosittain tulojuhla uusille opiskelijoille.

Osaksi Hämeen ammattikorkeakoulua

Ammattikorkeakoulujärjestelmää alettiin rakentaa Suomessa 1990-luvun taitteessa. Hämeenlinnassa perustettu Hämeen ammattikorkeakoulu hyväksyttiin ammattikorkeakoulujen joukkoon keväällä 1991, ja se päätti aloittaa opetuksen vuonna 1992. Fredrika Wetterhoffin Kotiteollisuusopettajaopisto oli myös ilmoittanut halunsa liittyä Hämeen ammattikorkeakouluun.

Opetusministeriö vahvisti Hämeen ammattikorkeakoululle vuonna 1991-92 alkavaa koulutusta varten kahdeksan koulutusohjelmaa, joista yksi oli artonomin tutkintoon johtava käsi- ja taideteollisuuden koulutusohjelma. Kaikkien koulutusohjelmien laajuudeksi vahvistettiin 160 opintoviikkoa. Kesäkuussa 1993 Wetterhoffin oppilaitoksen nimi muuttui Wetterhoffin käsi- ja taideteollisuusoppilaitokseksi. Oppilaitokselle valmistui vuonna 1993 oma uusi muotoilun koulutusta varten suunniteltu toimitalo tuttuun Wetterhoff-kortteliin. Rakennuksen oli suunnitellut arkkitehti Petri Viita.

Kuva 33. Wetterhoffin oppilaitokselle vuonna 1993 valmistunut muotoilun koulutusta varten suunniteltu toimitalo.

Lehtori Virpi Mikkola kuvaili HAMK:n 10-vuotisjuhlakirjaan kirjoittamassaan artikkelissa Wetterhoffin tunnelmista ammattikorkeakoulun aloittaessa seuraavasti: ”Siirtyessämme Wetterhoffilla syyslukukauden alussa vuonna 1992 ammattikorkeakoulukokeiluun lähtökohdat kehittämistyölle olivat hyvät. Käsi- ja taideteollisuusalan johtavassa oppilaitoksessa oli aina totuttu tarttumaan haasteisiin ja tekemään työtä päämäärien saavuttamiseksi. Jatkuvaan opetussuunnitelmien kehittämistyöhön oli totuttu omassa oppilaitoksessa jo 1970-luvun alusta lähtien. Opettajiemme ammattitaitoa oli käytetty valtakunnallisissa opetussuunnitelmahankkeissa ja ammattitutkintoja suunnittelevissa elimissä. Alan opettajille oli järjestetty pedagogista, ammatillista ja tietotekniikkaan liittyvää koulutusta, ja opettajankoulutuslaitoksena olo näkyi uusien opetukseen liittyvien virtausten nopeana ottamisena kokeiluun ja käyttöön. Fyysinen ympäristö oli kohentumassa, kun valmistumassa oli uusi päärakennus ajanmukaisine laitteistoineen.

Ammattikorkeakoulukokeilun onnistumisen edellytykset oman oppilaitokseni osalta olivat mielestäni hyvät. Sekävin tuntein oppilaitoksessa kuitenkin ryhdyttiin ammattikorkeakoulutyöhön. Ammattikorkeakoulujen päämäärät ja tavoitteet koettiin hyväksi ja yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten takia tarpeellisiksi, mutta pelättiin, kuinka tulee käymään käsi- ja taideteollisuusalan koulutuksen ja wetterhoffilaisuuden. Vastakkain olivat itsenäinen, arvostusta nauttiva vanha oppilaitos ja toisaalta ammattikorkeakoulun tuomat mahdollisuudet ja edut.”

Ammattikorkeakoulun tulon mukanaan tuomista muutoksista Virpi Mikkola kirjoitti näin: ”Ammattikorkeakouluun siirtyminen tuli aiheuttamaan runsaasti muutoksia oppilaitosten sisäiseen toimintaan: oppilaitosten välisestä yhteistyöstä tuli elinehto, opettajien työ tuli painottumaan enemmän oppimisen ohjaamiseen kuin opettamiseen ja opettajien tuli luoda entistä enemmän yhteyksiä yritysmaailmaan. Myös opiskelijoilta edellytettiin erilaisia valmiuksia.”

Ammattikorkeakoulut perustettiin väliaikaisina siten, että oppilasoton oli määrä päätyä vuonna 1995. Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK) sai vakinaisen toimiluvan ensimmäisten vakinaistettujen ammattikorkeakoulujen joukossa vuonna 1995, ja vakinainen ammattikorkeakoulu käynnistyi 1.8.1996. HAMK:n hallinnollista ja taloudellista ylläpitoa varten perustettiin saman vuonna kuntayhtymä. Toimilupahakemuksessa esitettiin, että yksi ammattikorkeakoulun koulutusaloista on kulttuuriala, jossa opiskellaan muotoilun koulutusohjelmassa ja jonka kokonaisopiskelijamäärä on 300.

Vakinaisen ammattikorkeakoulun käynnistyessä aloitti toimintansa myös toinen oppilaitos, Hämeen ammatti-instituutti. Siihen koottiin ammattikorkeakoulun ulkopuolelle jäänyt toiminta kuten toisen asteen koulutus. Aluksi oli ehdotettu myös Wetterhoffin käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen opettajankoulutuksen siirtämistä instituuttiin, mutta lopulta opettajankoulutus siirrettiin kesällä 1995 Hämeenlinnan ammatilliseen opettajakorkeakouluun, joka puolestaan siirrettiin kesällä 1996 toimimaan HAMK:n yhteyteen.

HAMK:n muotoilun koulutusohjelmassa oli eri suuntautumisvaihtoehtoja. Lisäksi vuonna 1997 alkaneessa koulutuksessa tuli mukaan koulutusalarajat ylittänyt tuotekehityksen ja tuotemuotoilun koulutusohjelma, josta voi saada joko insinöörin tai artenomien amk-tutkinnon. Vuonna 1999 ohjaajakoulutus siirtyi Riihimäeltä HAMK:n Wetterhoffin yksikköön, jolloin se sai nimekseen Ohjaustoiminnan koulutusohjelma ja tutkintonimikkeeksi tuli artenomi.

HAMK:n muotoilun koulutusohjelman sekä käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinnon (nykyisin osana Koulutuskeskus Tavastiaa) vaiheet 2000-luvulla rajautuvat tämän tarkastelun ulkopuolelle. Muutoksia ja uudistuksia on tapahtunut edelleen paljon niin koulutusohjelmien sisällöissä kuin oppilaitoksen fyysisessä ympäristössäkin. Mainittakoon tässä vain se, että perinteikkäässä Wetterhoffin korttelissa ei oppilaitosta enää ole, sillä viimeisetkin käsi- ja taideteollisuusalan opiskelijat lähtivät korttelista, kun muotoilun koulutusohjelma muutti vuoden 2008 joulukuun mennessä HAMK:n Visamäen kampuksen tiloihin.

LÄHTEET:

Blomstedt, Alli: Piirteitä Fredrika Wetterhoffin elämästä kirjeiden ja kirjoitelmien valossa. Osakeyhtiö Hämeen Sanomain Kirjapaino, Hämeenlinna 1944

Fredrika Wetterhoffin Työkoulu Hämeenlinnassa. Kertomus työvuodelta 1911-1912. Hämeenlinnan Kivi- ja kirjapaino O.Y., 1912

Fredrika Wetterhoffin Työkoulu Hämeenlinnassa. Kertomus 31:ltä työvuodelta 1915-1916. Suomalainen Kirjapaino Osakeyhtiö, Hämeenlinna 1916

Fredrika Wetterhoffin Työkoulu Hämeenlinnassa. Kertomus työvuodelta 1923. Suomalainen Kirjapaino Oy, Hämeenlinna 1924

Hämeen Härkätieltä tiedon valtatielle. Hämeen ammattikorkeakoulun synty ja kehitys. Toim. Lea Mustonen. Hämeen ammattikorkeakoulu - Karisto Oy, Hämeenlinna 2000

Kotiteollisuusopisto Fredrika Wetterhoffin Työkoulu Hämeenlinnassa
Kertomus työkaudelta 1939-1940. Suomalainen Kirjapaino Oy, Hämeenlinna 1941

Kotiteollisuusopisto Fredrika Wetterhoffin Työkoulu Hämeenlinnassa
Kertomus työkausilta 1941 ja 1942. Suomalainen Kirjapaino Oy, Hämeenlinna 1943

Piiroinen, Tarja: Sata vuotta kotiteollisuusopettajankoulutusta Hämeenlinnassa. Fredrika Wetterhoffin kotiteollisuusopettajaopisto. Seminaarityö 1990

Silpala, Elsa – Heinänen, Tuula: Wetterhoff sata vuotta. Hämeenlinna 1985

Hämeenlinnan maakunta-arkisto, Wetterhoffin aineistoa:

- Fredrika Wetterhoff -säätiön johtokunnan pöytäkirjat 1905-1931

- Fredrika Wetterhoffin Kotiteollisuusopiston johtokunnan pöytäkirjat 1932-1956

- Fredrika Wetterhoffin Kotiteollisuusopettajaopiston johtokunnan pöytäkirjat 1957-1972
- Wetterhoffin opettajakokousten pöytäkirjat 1919-1962, 1971-1975

Fredrika Wetterhoff -säätien leikekokoelma-aineistoa:

- 100-vuotias Wetterhoff uuden kynnyksellä. Keskiasteen uudistus tuo muutoksia. Aamulehti 25.3.1985
- Eeva [nimimerkki]: Kehrääminen ja kirjanpito. Itä-Savo 12.4.1985
- Kytö, Marjaana: Wetterhoff 100 vuotta. Fredrikan henki elää edelleen. Uusi Suomi 27.3.1985
- Malin, Päivi: Alku työläiskotien tyttöjen työkoulussa: Wetterhoff tuntee ja taitaa tekemisen taidon. Forssan Lehti 26.3.1985
- Tammilehto, Paula: Satavuotias Wetterhoff. Koti 3/1985, 19-22
- Uudet tuulet puhaltavat Wetterhoffilla. Kotiteollisuus 3/1982, 50
- Wetterhoff 100-vuotias. Käden työ on nykyaikaa. Kouvolan Sanomat 24.3.1985